

Rębnia retencyjna w gospodarstwie leśnym

Michał Magnuszewski¹, Stanisław Drozdowski^{2,3}, Krzysztof Rostek¹

¹ Dyrekcja Generalna Lasów Państwowych, ul. Grójecka 127, 02-124 Warszawa, sekretariat@lasy.gov.pl;
krzysztof.rostek@lasy.gov.pl; michal.magnuszewski@lasy.gov.pl

² Instytut Badawczy Leśnictwa, Sękocin Stary, ul. Braci Leśnej nr 3, 05-090 Raszyn, ibl@ibles.waw.pl,
S.Drozdowski@ibles.waw.pl

³ Katedra Hodowli Lasu, Instytut Nauk Leśnych, Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie, ul.
Nowoursynowska 159, 02-776 Warszawa, stanislaw_drozdowski@sggw.edu.pl

Współczesna gospodarka leśna podlega ewolucyjnym i dynamicznym modyfikacjom wynikającym ze zmian klimatu przejawiających się m.in. ekstremalnymi suszami. Jedną z metod adaptacji gospodarki leśnej do obserwowanych zmian jest wdrożenie koncepcji leśnictwa retencyjnego, opartego na modelu naśladowania naturalnych procesów. Istotą tego podejścia jest celowe pozostawienie części odnawianego drzewostanu, co zapewnia ciągłość strukturalną i funkcjonalną ekosystemu leśnego. W polskim leśnictwie od wielu lat wykorzystuje się metody leśnictwa retencyjnego w praktyce ale oficjalnie rębnie retencyjne wdrożono jako metodę postępowania odnowieniowego Zarządzeniem nr 87/90 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych w 2024 roku, które dotyczyło wytycznych ograniczających stosowanie rębni zupełnych na rzecz metod złożonych i retencyjnych. Zgodnie z tymi wytycznymi, na powierzchniach rębnych zakłada się pozostawienie co najmniej 5–10% drzewostanu, płatów odnowień gatunków lasotwórczych, przestojów, drzew biocenotycznych, brzegów drzewostanu i ekotonów jako elementów funkcjonalno-strukturalnych wyłączonych z użytkowania gospodarczego na etapie wymiany pokoleń drzew. Elementy te pełnią funkcję „szalupy ratunkowej” dla różnorodności biologicznej oraz sprzyjają utrzymaniu procesów ekosystemowych, takich jak retencja wody i węgla. Rębnie retencyjne powinny być projektowane tak, aby minimalizować odpływ powierzchniowy wody opadowej, zwiększać infiltrację wody w glebie i ograniczać amplitudy mikroklimatyczne w porównaniu z klasycznymi rębiami zupełnymi. Przejawia się to m.in. ograniczaniem erozji powierzchniowej, lepszym wsiąkaniem wód opadowych w głąb profilu glebowego, a przez częściowe zacienienie i zachowanie warstwy organicznej i próchnicznej również lepszemu magazynowaniu wody w glebie. Nie bez znaczenia są również warunki mikroklimatyczne powierzchni odnawianych, a mianowicie osłona przed nadmierną insolacją, zmniejszenie

prędkości wiatru i utrzymaniem wyższej wilgotności powietrza, w porównaniu do warunków tworzonych przez klasyczne rębnie zupełne, gdzie gleba jest silnie nasłoneczniona i nagrzewa się, co zwiększa straty wody. W kontekście zmian klimatu w warunkach rosnącej częstotliwości susz i ekstremalnych opadów rębnie retencyjne stabilizują bilans wodny drzewostanu, zmniejszają ryzyko degradacji siedlisk, sprzyjają sukcesji naturalnej i odnowieniom pod osłoną boczną lub górną drzewostanu. Rębnia retencyjna wzbogaca strukturę nowego pokolenia lasu i znacząco zwiększa społeczną akceptację dla pozyskiwania drewna poprzez poprawę estetyki krajobrazu leśnego oraz zachowanie jego ciągłości. Analiza planów pozyskania drewna w roku 2025 wskazuje na dużą skalę wdrażanych zmian, modyfikacje rębni zaproponowano na powierzchni ponad 14 tys. ha (ok. 11% planowanego użytkowania rębego), z czego aż połowa dotyczyła przejścia na model retencyjny.

Słowa kluczowe: rębnia retencyjna, leśnictwo bliższe naturze, Zarządzenie 87/90, retencja wody, mikroklimat lasu, różnorodność biologiczna